

ناتوانی در یادگیری و انواع آن

نشانه‌ها، علائم و راهبردهای انواع اختلالات یادگیری

مترجم: پروین خدایاری / آموزگار مجتمع استثنایی توان خواهان ۲ تهران

هنجار است و کاملاً باهوش و تیز به نظر می‌رسد، اما ممکن است در اجرای سطحی از مهارت‌ها که از فردی هم سن او انتظار می‌رود ناتوان باشد.

یک فرد ناتوان در یادگیری نمی‌تواند در مدرسه، کار و روابط اجتماعی موفق باشد.

به موجب قانون آموزش افراد دارای ناتوانی

(IDEA)، اصطلاح ناتوانی خاص در یادگیری یکی از ۱۳ مقوله‌ی ناتوانی‌های مذکور در این قانون است.

"ناتوانی‌های یادگیری" مانند "چتری" است که

تعدادی از ناتوانی‌های خاص در یادگیری را زیر

پوشش می‌گیرد. مانند نارساخوانی و نارسانویسی^۱.

یافتن نشانه‌ها، علائم و راهبردهای یاری‌رسان در هر

یک می‌تواند مفید باشد.

نارساخوانی

ناتوانی در خواندن و زبان:

نشانه‌ها و علائم^۲:

- ✓ به کندی و به سختی می‌خواند،
- ✓ در رمزگشایی (به ویژه در ترتیب حروف الفبا) خطا دارد،
- ✓ اختلال گسترده‌ای بین درک شنیداری و درک خواندن برخی متن‌ها نشان می‌دهد،
- ✓ در هجی کردن مشکل دارد،
- ✓ ممکن است در خواندن دست‌نوشته با مشکل روبرو باشد،

ناتوانی یادگیری نوعی اختلال عصبی است که یک یا چند فرآیند روانی اصلی در یادگیری یا حرف زدن یا نوشتن را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ناتوانی ممکن است خودش را در یک توانایی ناقص در شنیدن، اندیشیدن، حرف زدن، خواندن، نوشتن، هجی کردن یا محاسبات ریاضی بروز دهد.

هر فرد دچار ناتوانی یادگیری یک فرد منحصر

به فرد است و ترکیب و سطوح مختلفی از مشکلات

و سختی‌ها را نشان می‌دهد. یکی از ویژگی‌های

مشترک بین افرادی که در یادگیری ناتوانند،

حوزه‌های نابرابر توانایی‌هاست. یعنی نوعی ضعف در

دامنه‌ی توانایی‌ها، برای نمونه کودکی که دچار

نارساخوانی^۱ است در خواندن، نوشتن و هجی کردن

مشکل دارد اما در علوم و ریاضی بسیار تواناست.

ناتوانی‌های یادگیری نباید با مشکلات یادگیری

اشباه گرفته شوند. مشکلات یادگیری عمدتاً ناشی از

اشکلات دیداری، شنیداری یا حرکتی، عقب

ماندگی ذهنی، اختلالات عاطفی، شرایط نامساعد

اقتصادی، فرهنگی و محیطی است.

در کل، افرادی که دچار ناتوانی در یادگیری

هستند به طور میانگین یا بیشتر از حد میانگین باهوش

هستند. معمولاً شکافی بین توانایی بالقوه‌ی فرد و

دستیابی‌های واقعی او وجود دارد. به همین دلیل

است که ناتوانی‌های جسمی به عنوان ناتوانی‌های

مخفی معرفی می‌شوند. شخص از نظر ظاهری کاملاً

- ✓ در به یاد آوردن واژه‌های شناخته شده مشکل دارد،
- ✓ در خواندن متن نوشتاری مشکل دارد،
- ✓ در محاسبات ریاضی ممکن است مشکل داشته باشد،
- ✓ در رمزگشایی واژه‌های واقعی بهتر از واژه‌های بی معنی عمل می‌کند.
- ✓ قرض‌گیری مشکل دارد،
- ✓ در مرتب کردن اطلاعات و رویدادها با مشکل روبروست،
- ✓ در استفاده از مراحل مختلف در عملیات ریاضی مشکل دارد،
- ✓ در درک تقسیم به واحدهای کوچکتر با مشکل روبروست،
- ✓ در خرد کردن پول و بکار بردن پول مشکل دارد،

راهبردها:

- ✓ برای فعالیت‌های خواندن و پاسخ‌دادن به سؤالات درک مطلب محیطی آرام و ساکت فراهم کنید،
- ✓ از کتاب با نوار ضبط استفاده کنید،
- ✓ از کتاب‌های درشت چاپ و فواصل زیاد بین خطوط استفاده کنید،
- ✓ نسخه‌ای از یادداشت‌های دروس آماده کنید،
- ✓ مشکلات املایی را در دروس تاریخ، علوم یا سایر درس‌های مشابه به حساب نیاورید،
- ✓ برای گزارش‌ها برگه‌ی جایگزین تهیه کنید،
- ✓ به دانش‌آموزان اجازه دهید از رایانه کیفی (لب‌تاپ) یا سایر رایانه‌ها برای مقاله‌های درون کلاسی استفاده کنند،
- ✓ در تشخیص قالب‌های جمع، تفریق، ضرب و تقسیم با مشکل روبروست،
- ✓ در استفاده از زبان در فرآیندهای ریاضی مشکل دارد،
- ✓ در درک مفاهیم مرتبط با زمان مانند روز، هفته، ماه، فصل و غیره با مشکل روبروست،
- ✓ در سازماندهی مسائل روی صفحه، حفظ اعداد به صورت خطی و تقسیم مسائل طولانی تا رسیدن به نتیجه مشکل دارد.

راهبردها:

- ✓ اجازه دهید از انگشت‌ها و کاغذ یادداشت استفاده کنند،
- ✓ از روش‌های آموزش چند حسی استفاده کنید،
- ✓ به دانش‌آموزان آموزش دهید به جای حفظ طوطی وار از منطق استفاده کنند،
- ✓ اجازة دهید از انگشت‌ها و کاغذ یادداشت استفاده کنند،
- ✓ از نمودارها استفاده کنید و مفاهیم ریاضی را بکشید،
- ✓ از یاری و کمک همسالان استفاده کنید،
- ✓ استفاده از کاغذ شطرنجی را توصیه کنید،
- ✓ استفاده از مداد رنگی را برای نشان دادن تمایز بین مسائل مختلف پیشنهاد دهید،
- ✓ با ابزارهای دستی کار کنید،
- ✓ تصاویر واژه‌هایی را که در مورد آنها مشکلی وجود دارد بکشید،

حساب پریشی^۴

مشکلات با مفاهیم ریاضی و حساب:

نشانه‌ها و علائم:

- ✓ در درک مفاهیم جایگزینی ارزش‌ها، مقادیر و خطوط اعداد، ارزش‌های منفی و مثبت، انتقال و

✓ از ابزارهای تقویت حافظه برای آموزش واقعیت‌های ریاضی استفاده کنید،

می‌گیرد/ از دست درد شکایت می‌کند،
 ✓ در اندیشیدن و نوشتن همزمان (یادداشت برداری، نوشتن خلاقانه) مشکل اساسی دارد.

مشکلات یادگیری عمدتاً ناشی از اشکلات دیداری، شنیداری یا حرکتی، عقب ماندگی ذهنی، اختلالات عاطفی، شرایط نامساعد اقتصادی، فرهنگی و محیطی است

راهنماها:

✓ استفاده از واژه پرداز را توصیه کنید،
 ✓ از تهیه دانش آموز به دلیل کار بی دقت و نامرتب پرهیزید،
 ✓ شفاهی امتحان بگیرید،
 ✓ از ضبط صوت استفاده کنید،
 ✓ به دانش آموزان اجازه ی استفاده از دفترچه یادداشت را بدهید،

✓ برای تمرین، زمانی را برای کار با رایانه برنامه ریزی کنید.

نارسا نویسی

اختلال در نوشتن ناشی از ناخوانایی:

نشانه‌ها و علائم:

✓ برای کاهش حجم مواد نوشتاری مورد نیاز، نکات یا رئوس مطالب را یادداشت کنید،
 ✓ رونویسی از کار را کاهش دهید،
 ✓ به دانش آموز اجازه دهید از کاغذ خط کش دار یا کاغذ شطرنجی استفاده کند،
 ✓ استفاده از گیره‌ی مداد و یا دیگر ابزارهای یاری دهنده‌ی نوشتاری را پیشنهاد کنید،
 ✓ جایگزین‌هایی برای تکالیف نوشتاری (گزارش‌های ویدئویی، گزارش‌های صوتی) فراهم کنید.

✓ ممکن است با وجود زمان و توجه لازم و کافی برای نوشتن، نوشتاری با خط شکسته یا ناخوانا داشته باشد،

✓ ناسازگاری و ناهماهنگی‌هایی را نشان می‌دهد: ترکیب خط شکسته و چاپی، بالا و پایین بودن، اندازه، شکل یا کج بودن نامناسب حروف،
 ✓ واژه‌ها یا حروف ناتمام دارد، واژه‌ها را حذف می‌کند،

کنش پریشی^۰ اختلال یکپارچگی حسی

مشکلات در هماهنگی حرکتی:

نشانه‌ها و علائم:

✓ توان ضعیف؛ عدم مهارت؛ لغزش و لکنت دارد،
 ✓ در برنامه ریزی حرکتی مشکل دارد،
 ✓ در هماهنگ کردن طرفین بدن ناتوان است،
 ✓ هماهنگی ضعیفی بین چشم و دست نشان می‌دهد،
 ✓ در سازماندهی خود و متعلقات خود ضعف دارد،

✓ بین واژه‌ها و حروف به طور ناهماهنگ فاصله گذاری می‌کند،

✓ وضعیت عجیب مچ، بدن یا کاغذ را نشان می‌دهد،

✓ در تصور شکل واژه‌ها مشکل دارد،

✓ آهسته و با زحمت نسخه برداری می‌کند یا می‌نویسد،

✓ طراحی فضایی ضعیفی روی کاغذ دارد،

✓ قلم را به صورت غیر عادی و محکم در دست

✓ از نور و یا منابع نوری که ممکن است باعث آزار کودک شود آگاه باشید،

از لمس کردن از پشت و یا

بیش از حد نزدیک شدن به او بپرهیزید

و مطمئن شوید دوستانش از این

مسائل آگاهند

✓ از ابزارهای دستی استفاده کنید، مطمئن شوید آنها در میدان دید کودک قرار دارند، اما کودک را مجبور به لمس آنها نکنید.

✓ ممکن است نسبت به لمس حساسیت داشته باشد،
✓ از صدای بلند یا صداهای ثابت مانند تیک تیک تاک ساعت یا ضربه زدن با مداد آزرده می شود،
✓ اشیا را می شکند یا اسباب بازی هایی را که نیازمند مهارت خاص دستی نیستند انتخاب می کند،
✓ با امور حرکتی ظریف مانند رنگ کردن بین خطوط، حل جورچین، بریدن و چسباندن درست و دقیق با مشکل روبرو است،
✓ از لباس های سنگین یا زبر، تنگ و خارش آور کلافه می شود.

راهنمها:

اختلال پردازش شنیداری مرکزی (CAPD) ۶

بروز مشکل در پردازش و یادآوری امور مرتبط با زبان:
نشانه ها و علائم:

✓ در پردازش و یادآوری امور زبانی مشکل دارد اما ممکن است در تفسیر و یادآوری صداهای محیطی غیر کلامی، موسیقی و غیره مشکلی نداشته باشد،

✓ ممکن است افکار و ایده ها را به کندی پردازش کند و در توضیح آنها با مشکل روبرو باشد،

✓ واژه هایی با صدای مشابه را به اشتباه هجی یا تلفظ می کند یا هجاها را ندیده می گیرد،

✓ ممکن است به وسیله صنایع ادبی (استعاره و تشبیه) گیج شود یا لطیفه ها و کنایه ها را به اشتباه درک کند، واژه ها را به صورت جزء به جزء تفسیر می کند،

✓ اغلب از نوفه ها و صداهای زمینه آزرده می شود،

✓ در حفظ تمرکز یا به یاد آوردن سخنرانی ها مشکل دارد،

✓ در یادآوری دستوره های شفاهی با مشکل روبرو

✓ دانش آموزان را با یادآوری های کلامی برای لمس از پیش آماده کنید، «می خواهم دست راست را لمس کنم»،

✓ از لمس کردن از پشت و یا بیش از حد نزدیک شدن به او بپرهیزید و مطمئن شوید دوستانش از این مسائل آگاهند،

✓ برای امتحان، خواندن بی صدا یا کاری که نیازمند تمرکز زیاد است، مکانی آرام و ساکت بدون مزاحمت های دیداری و شنیداری ایجاد کنید،

✓ دانش آموز را از صدای زنگ خطر یا برنامه ریزی تمرین آتش سوزی آگاه کنید،

✓ هنگام تمرین یک به یک، با کودک نجوا کنید،

✓ به والدین اجازه دهید مودم های بی اثر یا گوش گیر برای کارهای پرسر و صدا مانند مونتاز آماده کنند،

✓ مطمئن شوید والدین می دانند دانش آموز در کلاس چه شرایطی دارد،

✓ دانش آموز را برای کاردرمانی یا آموزش های یکپارچگی حس ها ارجاع دهید،

است یا آنها را به اشتباه تفسیر می کند، در پیروی از دستورات پشت سر هم مشکل دارد،
 ✓ در درک جملات ساختاری پیچیده یا تکلم سریع مشکل دارد،
 ✓ آدم‌ها به ویژه آدم‌های کاملاً در خود غرق شده را نادیده می گیرد،
 ✓ واژه‌ی «چی؟» را زیاد می گوید، حتی وقتی در مورد مطلب گفته شده زیاد شنیده است.

راهبردها:

- ✓ به جای توضیح دادن نشان دهید،
 - ✓ کمبودها را با حس‌هایی که بیشتر سالم هستند (استفاده از سرنخ‌های دیداری، علایم، جزوات و ابزارهای دستی) کامل کنید،
 - ✓ دستورها را کاهش دهید و از سرنخ‌هایی مانند "آیا حاضری؟" استفاده کنید،
 - ✓ در موارد اشتباه گرفتن دستوره‌های کتبی و یا شفاهی دگرگویی کنید یا به کودک کمک کنید معنا را پیدا کند،
 - ✓ ریشه‌ی واژه‌ها، کلمات انتراعی و مشابه و متضاد را آموزش دهید،
 - ✓ لحن و زیر و بمی صدا را تغییر دهید، موزون حرف بزنید و بر کلمات اصلی تأکید کنید،
 - ✓ در هنگام آموزش برای حصول اطمینان از درک مطلب از آنها سؤال پرسید،
 - ✓ برای پاسخ دادن ۵ تا ۶ ثانیه به آنها فرصت دهید (زمان اندیشیدن)،
 - ✓ به کودک اجازه دهید دائماً مفاهیم، کلمات، قوانین و غیره را بیان کند،
 - ✓ از کودک نخواهید همزمان گوش دهد یا بنویسد.
- اختلالات یادگیری غیر کلامی
 مشکل با ارتباطات غیر کلامی مانند زبان بدن؛
 هماهنگی ضعیف و نامناسب:
 نشانه‌ها و علائم:
 ✓ در تشخیص ارتباطات غیر کلامی مانند حالات چهره یا زبان بدن مشکل دارد،
 ✓ هماهنگی حرکتی- روانی ضعیفی نشان می‌دهد دست و پا چلفتی است؛ دائماً سر راه مردم و اشیا است و به آنها برخورد می‌کند،
 ✓ مهارت‌های حرکتی ظریف مانند بستن کفش‌ها، نوشتن، استفاده از قیچی برایش چالش‌آور است،
 ✓ به نام‌گذاری کلامی هر چیزی برای درک شرایط، جهت‌یابی فضایی، مفاهیم جهت‌یابی و هماهنگی آنچه اغلب از بین رفته یا کند شده نیاز دارد،
 ✓ در غلبه بر تغییرات عبور و مسیریابی مشکل دارد،
 ✓ در تعمیم اطلاعات یاد گرفته شده با مشکل روبرو است،
 ✓ در پیروی از دستوره‌های چند مرحله‌ای مشکل دارد،
 ✓ بیش از اندازه از برگردان‌های تحت‌اللفظی استفاده می‌کند،
 ✓ سؤالات زیاد، تکراری و نامناسبی می‌پرسد که جریان درس را قطع کند،
 ✓ «توهم رقابت» را به دلیل مهارت‌های کلامی قوی دانش‌آموز منتقل می‌کند.

راهبردها:

- ✓ رفتن از مکانی به مکان دیگر را آموزش دهید،
- ✓ عبورها را به حداقل برسانید و پیش از هر عبور سرنخ‌های کلامی دهید،
- ✓ از ایجاد این فرض در دانش‌آموز که او به طور

✓ از درد و خارش چشم شکایت دارد، چشم‌هایش را می‌مالد، از محو بودن حروف چاپی هنگام خواندن شکایت دارد،

✓ هنگام خواندن از روی کاغذ سرش را می‌چرخاند کاغذ را با زاویه‌ای غیر معمول نگه می‌دارد،
 ✓ یک چشمش را هنگام کار می‌بندد و هنگام خواندن خمیازه می‌کشد،
 ✓ نمی‌تواند به درستی رونویسی کند،
 ✓ مکرراً مکان را گم می‌کند،
 ✓ در صورتی که فقط بخشی از شیء یا واژه ای را ببیند نمی‌تواند آن را شناسایی کند،
 ✓ مداد را بیش از اندازه محکم می‌گیرد، اغلب نوک مداد را می‌شکند،
 ✓ در بریدن و چسباندن مشکل دارد،
 ✓ حروف را در یک خط قرار نمی‌دهد ممکن است نوشته‌های در هم و برهم داشته باشد که در آن تداخل حروف، فاصله‌گذاری نامنظم و عدم ترتیب حروف روی یک خط مشاهده شود.

راهبردها:

✓ از نمره دادن به دست خط پرهیزید،
 ✓ به دانش‌آموز اجازه دهید داستان‌های خلاق را دیکته کند،

خودکار دستورها و مفاهیم را عمومیت می‌بخشد، پرهیزید،

✓ به تشابه‌ها، تفاوت‌ها و ارتباطات؛ اعداد و دستوره‌های پشت سرهم به طور کلامی اشاره کنید، مفاهیم انتزاعی را ساده و خرد کنید، استعاره‌ها، اختلافات جزئی و معانی چند گانه‌ی موجود در مطالب را توضیح دهید،

✓ به پرسش‌های دانش‌آموز در صورت امکان پاسخ دهید، اما در تعداد محدود (سه، در مقابل چند تا) می‌توانید به سه سؤال دیگر در زنگ تفریح، یا پس از مدرسه پاسخ دهید،

✓ به دانش‌آموز اجازه دهید از شرکت در فعالیت‌هایی که از آنها اشباع شده پرهیزد،

✓ دانش‌آموز را از پیش برای سفرهای علمی و یا سایر تغییرات هر چند کوچک کاملاً آماده کنید،

✓ برنامه‌ی زمانی تعدیل شده یا برنامه‌ی خلاقانه اجرا کنید،

✓ اجازه ندهید دانش‌آموز احساس کند چیزی را یاد گرفته است چون می‌تواند آنچه شما گفته‌اید را طوطی وار تکرار کند،

✓ وقتی کودک به نظر گیج یا سردرگم شده توضیحات کلامی بیشتری را بیفزائید.

ادراک دیداری / نارسایی دیداری حرکت^۷
 معکوس کردن حروف؛ ناتوانی در نمونه برداری درست؛ خارش و درد چشم؛ گم کردن مکان؛ مشکل در بریدن؛

نشانه‌ها و علائم:

✓ ممکن است وارونه سازی کند: ب را به جای پ یا ک را به جای گک پس و پیش کند،
 ✓ در گفتگو درباره‌ی محیط مدرسه مشکل دارد،

- ✓ برای تکلیف‌های نوشتاری جایگزین فراهم کنید،
 - ✓ استفاده از گیره‌ی مداد و یا دیگر ابزارهای یاری‌دهنده‌ی نوشتاری را پیشنهاد کنید،
 - ✓ به کودک اجازه‌ی استفاده از رایانه و واژه پرداز را بدهید،
 - ✓ رونویسی را محدود کنید،
 - ✓ از کتاب‌های درشت چاپ استفاده کنید،
 - ✓ کتاب‌های صوتی را طرح‌ریزی کنید یا به امانت بگیرید،
 - ✓ استفاده از انواع مختلف کاغذ شطرنجی، نقش برجسته و طرح دار را تجربه کنید.
 - ✓ دائماً می‌گویید که «واژه‌ها نوک زبانم هستند»،
 - ✓ می‌تواند شئی را توضیح دهد و نقاشی آن را بکشد اما نمی‌تواند نام آن را به یاد آورد،
 - ✓ احساس ناامیدی و ناراحتی می‌کند،
 - ✓ در درک لطفه‌ها با مشکل روبرو است.
- راهبردها:**
- ✓ به آرامی و شمرده و با استفاده از جمله‌های ساده برای انتقال اطلاعات سخن بگویید،
 - ✓ کودک را به گفتار درمانگر ارجاع دهید،
 - ✓ به کودک اجازه دهید برای یادداشت برداشتن از ضبط صوت استفاده کند،
 - ✓ مفاهیم اصلی را روی تخته بنویسید،
 - ✓ از یک حامی یا یکی از دوستان کودک به عنوان کمک مربی استفاده کنید،
 - ✓ از شیوه‌های دیداری برای افزایش درک و شنوایی استفاده کنید،
 - ✓ برای یادداشت برداشتن از کتاب‌ها و سخنرانی‌ها از سازمان دهنده‌ی گرافیکی استفاده کنید،
 - ✓ از آغاز کننده‌ی داستان برای تکالیف نوشتاری خلاقانه استفاده کنید،
 - ✓ طرح ریزی داستان را تمرین کنید،
 - ✓ جزئیات را با پرسش و راهبردهای دیداری روشن کنید.
- اختلالات زبانی (زبان پریشی^۱ و خوانش پریشی^۲)**
- مشکل در درک زبان گفتاری؛ درک مطلب ضعیف؛ نشانه‌ها و علائم:**
- ✓ در دریافت معنی از گفتار مشکل دارد،
 - ✓ ضعیف و پر نقص می‌نویسد،
 - ✓ در درک مطلب ضعیف است،
 - ✓ در بیان افکار به صورت کلامی مشکل دارد،
 - ✓ در نام‌گذاری اشیاء یا شناخت نام‌ها با مشکل روبرو است،
 - ✓ اغلب از اینکه حرف زیادی برای گفتن دارد و راهی برای گفتن آن پیدا نمی‌کند، خسته می‌شود،

زیر نویس‌ها :

1. Dyslexia	4. Dyscalculia	7. Visual Motor
2. Dysgraphia	5. Dyspraxia	8. Aphasia
3. Signs & Symptoms	6. Central Auditory Processing Disorder	9. Dysphasia

منبع:

Available at: <http://www.Idaamerica.org/aboutld/teachers/understanding/ld.asp>